

هنر

کاغذتایی

مر تفضی فاضل
مشاور خانواده

تاکردن کاغذ یا همان «اوربگامی» هنری است که در کشور ژاپن متولد شد و اکنون در تمام جهان گسترش پیدا کرده و به صورت علم جدیدی در آمده است. از آنجا که این فعالیت مفرح و سالم به امکانات خاصی نیاز ندارد، در اوضاع کرونایی جایگزین مفیدی برای بازی‌های رایانه‌ای و دیجیتال امروز و بخشی از فعالیت تکمیلی در تدریس معلمان است. از این طریق هوش‌های چندگانه‌ی دانش‌آموزان نیز پرورش می‌یابند. در این یادداشت تأثیرات هنر کاغذتایی را در پرورش انواع هوش‌ها به اختصار بررسی می‌کنیم:

پرورش هوش منطقی ریاضی

کودکانی با هوش منطقی و ریاضی از الگوها، رابطه‌ی اعداد، اعمال یا نمادها درک و شناخت خوبی دارند. آنان در مهارت‌های محاسباتی و حل مشکلات متعدد از طریق منطق توانمندند. همچنین کودکانی که از دستان خویش به خوبی استفاده می‌کنند، علاوه بر استعداد فنی، در علم ریاضی نیز توانایی بهتری دارند. بنابراین، هنر «کاغذ و تا» به سبب استفاده از دستان، تأثیر خوبی بر پرورش استعداد ریاضی دارد. رابطه‌ی عمیق و تنگاتنگ ریاضی و این مهارت انکارناپذیر است. معلم‌ها می‌توانند از هنر کاغذتایی در شناخت و توضیح بحث‌های هندسی مانند معرفی شکل‌های گوناگون (مربع، مستطیل، مثلث و چندضلعی‌های منتظم و غیرمنتظم)، شناساندن متفاوت به یکدیگر استفاده کنند. در دوره‌ی ابتدایی، ساخت مربع و تبدیل مستطیل به مربع یا انواع مثلث از طریق هنر کاغذتایی، به کودکان کمک می‌کند مفهوم واقعی و ویژگی‌های شکل‌های هندسی را یاد بگیرند. از دیگر موضوع‌های هندسه مفاهیم زاویه، نیم‌ساز و عمودمنصف است که به خوبی با کاغذتایی آموزش داده می‌شود. علاوه بر مفاهیم هندسی، مفهوم‌های دیگری نظیر اعداد، کسر، اعشار، جمع، ضرب، تقارن و انواع الگوهای چندگانه را به راحتی می‌توان از طریق کاغذتایی آموزش داد و استعداد ریاضی کودکان را تقویت کرد.

پرورش هوش موسیقایی و استعداد هنری

هوش موسیقایی میزان ارتباط ضرب‌آهنگ (ریتم) را با نغمه (ملودی) تعیین می‌کند. انجام هنر کاغذتایی با به کارگیری انگشتان دست می‌تواند در توانمندی و هماهنگی استفاده از ابزارآلات موسیقی به کودکان کمک کند. الگوها، توالی و توازن طرح‌های کاغذتایی به حفظ ضرب‌آهنگ، الگوها و توازن موسیقی نیز کمک می‌کنند. کاغذتایی یکی از شاخه‌های هنرهای تجسمی است. پس به خوبی می‌تواند این مهارت (تجسم) را تقویت کند. کودکان غالباً دیدگاه خوبی به هنر ندارند، اما زمانی که شباهت انتزاعی شکل‌های حاصل از کاغذتایی را با نمونه‌ی واقعی آن در طبیعت مشاهده می‌کنند، کم‌کم تجسم هنری آن‌ها ارتقا می‌یابد و به مرور زمان دیدگاهی هنری در ذهنشان پرورش داده می‌شود. همچنین، از طریق کاغذتایی می‌توان به خوبی هنرهای نظیر نقاشی، طراحی، مجسمه‌سازی و ماکت‌سازی را به کودکان آموزش داد و چنین هنرهایی را به خوبی ارتقا بخشید.

از دیگر فایده‌های هنر کاغذتایی توانایی ترکیب آن با سایر هنرهای دستی نظیر هنرهای تجسمی است. آموزگار می‌تواند در کلاس از دانش‌آموزان بخواهد با ترکیب این هنر با هنرهای دیگر، جذابیت کار خود را بالا ببرند. با توجه به ویژگی خاص این هنر که ارزان بودن وسایل کار (کاغذ) و دسترسی آسان به آن است، در هر موقعیتی و با هر امکاناتی می‌توان آن را برای همه‌ی کودکان، حتی کودکان مرزی یا دارای اختلال یادگیری، استفاده کرد.

پرورش هوش طبیعت‌گرا

افراد دارای هوش طبیعت‌گرا توانایی مشاهده‌گری دارند، به شناسایی و تبیین طبیعت می‌پردازند، دوست طبیعت‌اند و به خوبی از آن مراقبت

می‌کنند این هوش همچنین در زمینه‌هایی مانند گیاه‌شناسی، جانورشناسی و طبیعت‌گردی به درد می‌خورد. از جمله فایده‌های کاغذتایی پرورش و استعداد طبیعت‌گراست. هنر کاغذتایی که تاریخچه‌ی زیبایی از صلح و دوستی دارد، به دلیل استفاده از کاغذ، خللی به طبیعت وارد نمی‌کند. حتی در مواردی می‌توان به کودکان یاد داد از کاغذهای باطله به عنوان روشی برای بازیافت بهره ببرند و طرح‌های اوریگامی را روی کاغذهای باطله اجرا کنند. کاغذتایی با تقویت مشاهده‌گری از طبیعت و ساخت طرح‌هایی از توجه خاصی داشته است. لذا الگوبرداری از طبیعت و ساخت طرح‌هایی از حیوان‌ها، درخت‌ها، گل‌ها و سایر اجزای طبیعت نظیر برگ درخت یکی از مرسوم‌ترین مدل‌های کاغذتایی است. آموزگاران از طریق بازی کاغذ و تا می‌توانند «طرح مولکول‌ها و ترکیب‌های شیمیایی ساده» را آموزش دهند و با ساخت برخی اجزای طبیعت، کلاس درس خویش را جذاب کنند. کودکان با ساخت کاغذتایی یک حیوان، نحوه‌ی مراقبت از آن را نیز فرامی‌گیرند.

پرورش هوش فضایی

اصلی‌ترین ویژگی‌های استعداد تجسم فضایی درک تصویرهای ذهنی، استدلال فضایی، مهارت‌های گرافیکی و هنری و تخیل فعال است. هوش فضایی همچنین شامل حساسیت به رنگ، خط، شکل، ترکیب، فضا و رابطه‌ی این مؤلفه‌هاست. این نوع هوش نیازمند ظرفیت بالا در فضا و رابطه‌ی این مؤلفه‌هاست. این نوع هوش نیازمند ظرفیت بالا در تصویرسازی و گرافیک برای ارائه‌ی اندیشه‌ها و طرح‌ها به صورت دیداری و فضایی است. می‌توان گفت، مهم‌ترین عرصه‌ی پرورش استعداد کاغذتایی استعداد تجسم فضایی است. با این بازی درک فضایی و تجسم سه‌بعدی کودک تقویت می‌شود. تجسم فضایی از طریق اصطلاحات فضایی نظیر «وسیع، کوچک، دراز، کوتاه، بزرگ، ریز، بلند، مستقیم، خمیده‌شده، دارای انحنا، گوشه، کنار، خط، نوک‌تیز، تیز، لبه، داخل، خارج، زیر، اطراف، گوشه، بالا، پایین، جلو، پشت و مورب» توسعه و پرورش می‌یابد. این اصطلاحات از طریق بازی کاغذتایی به خوبی آموزش داده و به کار گرفته می‌شود. همچنین کودکان با مشاهده‌ی نمونه‌کارهای این هنر و تقلید آن و نیز از طریق تمرین پی‌درپی و هماهنگی چشم و دست، ادراک دیداری فضایی خود را تقویت می‌کنند. هنگامی که فرد بدون مشاهده و فقط بر اساس آموخته‌های قبلی شکل‌های متعدد کاغذتایی را می‌سازد، حافظه‌ی تصویری و فضایی وی تقویت می‌شود و در اینجاست که تجسم فضایی واقعی شکل می‌گیرد.

پرورش هوش بدنی حرکتی

هوش بدنی حرکتی شامل هماهنگی، مهارت و استفاده از همه‌ی بدن یا قسمتی از بدن مانند دست‌هاست. کاغذتایی هنر دست‌ورزی است. حرکت‌های ظریف و پیچیده‌ی این مهارت، حرکت انگشتان دست کودک را تقویت و انعطاف‌پذیری می‌کند. متأسفانه امروزه به دلیل استفاده‌ی بیش‌از‌حد از ابزار دیجیتال، کودکان مهارت‌های دست‌ورزی اندکی دارند. مهندسی پیدا کنند، ولی به دلیل نداشتن مهارت دست‌ورزی، ناتوانی فنی پیدا می‌کنند. لذا فعالیت دست‌ورزی کاغذتایی برای توانمندی‌های فنی آینده‌ی کودکان فعالیت ضروری است.

پرورش هوش درون فردی

داشتن هوش درون‌فردی به معنای آگاهی فرد از احساسات، فکرها، اضطراب‌ها و ویژگی‌های خود است. همچنین توانایی استفاده از این هوش در کنترل انگیزه‌ها، رفتارها، تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها کمک بسیاری می‌کند. کاغذتایی فعالیتی عملی است که بر مؤلفه‌های روان‌شناختی تأثیرگذار بر ساختار هوش درونی کودکان مؤثر است و آن‌ها را به خوبی تقویت می‌کند.

می‌کند. لذا انجام کاغذتایی حتی برای بزرگسالان با هدف تقویت حافظه و راهایی از نشخوارهای ذهنی بسیار مفید است.

• بهبود توجه و تمرکز

هنگامی که دانش آموز به فعالیت‌های کاغذتایی می‌پردازد، با تمام ذهن و فکر خود به دنبال یافتن بهترین روش برای ساختن اجسام مورد نظر است و دقت و تمرکز لازم را هنگام آموزش تا کردن به روش‌های متعدد به دست خواهد آورد. مثلاً برای ساخت مجسمه‌های کاغذی با روش کاغذتایی، یک برگ کاغذ باید مرحله به مرحله و بدون امکان گذر کردن از مرحله‌ای یا حذف مرحله‌ی قبلی تا شود و لازم است از شیوه‌نامه‌ی کار به دقت پیروی شود. این نظم و توالی در افزایش دقت و تمرکز تأثیر بسزایی دارد. همچنین بازی‌های کاغذتایی کودک را مجبور به حفظ توجه و تمرکز می‌کنند، زیرا کودک با کوچک‌ترین اشتباه در تازدن به مشکل دلیل برای کودکانی با زمینه‌ی بیش‌فعالی یا اختلالات یادگیری بهترین روش ایجاد توجه و تمرکز فعالیت‌های کاغذتایی است. البته لازم است آموزش به این کودکان به صورت حضوری صورت بگیرد و از طرح‌های ساده آغاز شود، سپس طرح‌های پیچیده‌تر آموزش داده شوند.

• تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و حل مسئله

کاغذتایی هنری است که به کودکان کمک می‌کند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری خوبی داشته باشند. انجام فعالیت‌های متوالی و منظم کاغذتایی موجب نظم‌بخشی ذهن می‌شود. به‌طور معمول کودکان برای مسئله‌هایی که در کلاس درس با آن‌ها مواجه می‌شوند، راه‌حل و پاسخ واحدی دارند، اما کاغذتایی به کودکان کمک می‌کند تفکر جانبی و واگرا را در خود تقویت کنند. دانش‌آموزان می‌توانند از طریق انجام این بازی و مهارت، مثلاً برای بازسازی الگو یا شکلی نهایی، انواع راه‌ها را بیازمایند و از طریق آزمون و خطا و کسب تجربه، راه‌های متعدد حل مسئله را تمرین کنند.

• خلاقیت

کاغذتایی هنری است که به کودک کمک می‌کند با کاغذی ساده و گاهی کاغذی بازیافتی خلاقیت‌های خود را ابراز کند. می‌توان کودکانی را که در

برخی از مؤلفه‌های روان‌شناختی تحت تأثیر کاغذتایی عبارت‌اند از:

• پرورش روحیه‌ی قناعت‌گری، سازگاری و خلاقیت

کاغذتایی به دلیل استفاده از کمترین امکانات (کاغذ) قناعت را به خوبی آموزش می‌دهد. کودکان در این هنر از امکانات کمی مثل دوخت و چسب استفاده نمی‌کنند و مجبورند به همان کاغذ اکتفا کنند. این شرایط به نوعی باعث پذیرش محدودیت‌ها می‌شود و خلاقیت و سازگاری را افزایش می‌دهد.

• افزایش صبر، حوصله و پشتکار

کودکان با تا کردن‌های پی‌درپی کاغذ، طبق الگوها و نقشه‌های موجود، یاد می‌گیرند تا پایان کار صبور باشند و کار خود را پیگیری کنند. از این طریق به‌طور عملی درک می‌کنند اشتباه کردن فرایندی طبیعی در روند کارشان است.

• کاهش استرس و اضطراب

انجام طرح‌های کاغذتایی با مشغول کردن ذهن به تا کردن مکرر و تمرکز بر ساخت شکلی مشخص، ذهن را از استرس، اضطراب و تنش‌های روزانه رها می‌کند. همچنین، این هنر با تکیه بر حافظه‌ی تصویری و انجام تا کردن‌های متوالی، ذهن فرد را از نشخوارهای ذهنی ناخوشایند دور

هنر کاغذتایی تسلط پیدا کرده‌اند، کم‌کم تشویق کرد در طرح‌های خود تغییراتی ایجاد کنند و شکل‌های نوینی بیافرینند. حتی ممکن است در مسیر انجام برخی طرح‌ها کودکان اشتباهاتی در تازدن داشته باشند و به‌طور تصادفی شکل جدیدی را ایجاد کنند. بدین طریق خلاقیت آنان شکوفایی شود.

پرورش هوش برون‌فردی با اجتماعی

هوش بین‌فردی به سازگاری فرد با احساسات، عواطف و خلق‌وخوی دیگران کمک می‌کند. افراد با هوش بین‌فردی بساا غالباً در ارتباط برقرار کردن با دیگران بسیار خوب عمل می‌کنند. گاهی اوقات از این هوش به‌عنوان هوش اجتماعی نیز یاد می‌شود. در اوضاع کرونایی، یکی دیگر از فایده‌های کاغذتایی برای کودکان، تقویت مهارت‌های اجتماعی است. کاغذتایی قابلیت اجرای گروهی در خانواده یا در کلاس درس را دارد. می‌توان برخی از مدل‌های این بازی را که از ترکیب چند طرح ساخته می‌شوند، به‌راحتی در جمع خانواده و دوستان به‌شکل گروهی اجرا کرد و مهارت‌های گروهی نظیر دیدن مسئله از نقطه‌نظر دیگران، گوش کردن، همدلی، مشورت، همکاری با گروه، ایجاد ارتباط مؤثر با دیگران، اعتمادسازی و حل‌وفصل آرام مشکلات و درگیری‌ها را به کودکان آموزش داد.

پرورش هوش کلامی

هوش کلامی به چهار مؤلفه‌ی معناشناسی، آواشناسی، شناخت قواعد و دستور زبان و شناخت کاربرد زبان در وضعیت‌های متفاوت مرتبط است. می‌توان از مهارت کاغذتایی به‌عنوان ابزاری جالب و جذاب در راستای پرورش هوش کلامی نهایت استفاده را برد. مثلاً می‌توان از کودکان خواست انشا یا نامه‌ای بنویسند و آن را درون پاکت‌های طرح‌دار کاغذتایی قرار دهند، یا کلمات و ترکیبات تازه‌ی درس را روی شکل‌های کاغذتایی ساخته‌شده نظیر گل‌ها و برگ‌ها یادداشت کنند. ترکیب مهارت کاغذتایی و ادبیات کلامی به غنا و زیبایی هر دو می‌افزاید.

پیشنادهایی به آموزگاران

۱. یکی از روزهای هفته را برای فعالیتی با استفاده از مهارت کاغذتایی در نظر بگیرید؛ مثلاً سه‌شنبه‌های کاغذتایی.
۲. از دانش‌آموزان بخواهید با اجرای سرعتی، شکلی را با کاغذتایی بسازند و قطعه‌فیلم‌های (کلیپ‌های) آن را بفرستند.
۳. به دانش‌آموزان بگویند در طرح‌های کاغذتایی تغییراتی ایجاد کنند. سپس این تغییرات را به دوستان و هم‌کلاسی‌های خود معرفی کنند.
۴. از دانش‌آموزان بخواهید هنر کاغذتایی را با دیگر رشته‌ها و فعالیت‌های هنری ترکیب کنند؛ مثلاً طرح‌های کاغذتایی را رنگ‌آمیزی کنند یا نقاشی و خط را با کاغذتایی ترکیب کنند.
۵. در تدریس درس‌هایی نظیر ریاضی و علوم تجربی از هنر کاغذتایی به‌عنوان ابزار آموزشی نهایت استفاده را ببرید.
۶. از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام طرح کاغذتایی جدیدی را یاد بگیرند و از طریق فیلم کوتاه آن را آموزش دهند.
۷. مسابقه‌های کاغذتایی بین دانش‌آموزان به‌صورت مجازی یا حضوری برگزار کنید.

